

pogovori

z občani

posebna izdaja 2022

Kolo življenja

*Kaj reka ve o tem,
kako potoki žuborijo,
preden se hodijo vanjo
tolažit do morja.*

Ljudska modrost

Pogovori z občani

Posebna izdaja
2022

Naslov: **Kolo življenja**

ISSN 2463-8498

Glavna urednica: **Olga Drofenik**

Odgovorna urednica: **Alenka Logar Pleško**

Uredniški odbor: **Olga Drofenik, Nika Gams, Danica Jazbinšek,
Dragica Krašovec, Alenka Logar Pleško, Darijan Novak-**

Jezikovni pregled: **Danica Jazbinšek**

Oblikovanje: **Jelena Jančič Bobbera**

Tisk: **MAPA, d.o.o. Dragomer**

Založnik: **Društvo DVIG univerza za tretje življenjsko obdobje**

Za založnika: **Nika Gams, Dragomer, 2022**

Število tiskanih izvodov: **150**

Izid revije je omogočila: **Občina Log Dragomer**

VSEBINA

Uvodnik, dr. Ana Krajnc	4
Ob izidu pripovedi naših devetdesetletnikov, Nika Gams	6
Nekoč in danes, Olga Drofenik	
Beseda urednice, Alenka Logar Pleško	7
Alojzija Armič/Dragica Krašovec	8
Ivanka Komljenovič/Dragica Krašovec	14
Franci Stanovnik/Vesna Lovrenčič	22
Ivanka Gregorka/Dragica Krašovec	30
Društvo DVIg univerza za tretje življenjsko obdobje	37
Povzetek / Summary	40
Kolo življenja se vrti naprej, Dragica Krašovec	42

Raziskovalno izobraževanje na UTŽO

Log - Dragomer

Raziskovalno izobraževanje na UTŽO (univerza za tretje življenjsko obdobje) Log Dragomer ni novo. Raziskovanje, odkrivanje novega kot pot izobraževanja, uporabljajo že od ustanovitve dalje. S tem so tudi postali pomemben družbeni subject v občini. Pred seboj imamo novo študijo o zgodovini in tradicijah kraja.

Log in Dragomer sta relativno mladi naselji na obrobju Ljubljane. Zazidalno območje je pritegnilo ljudi od vsepovsod in se med seboj niso poznali. Aktivno poklicno obdobje, vzgoja otrok, gospodinjstvo in razne socialne obveznosti jim niso dovoljevale, da bi se kaj več zanimali za novo okolje. Šele, ko so začeli odhajati v pokoj, so se svobodno porajala vprašanja: Kaj je bilo prej v tem okolju? Kako so živeli tu ljudje? Kateri pomembni dogodki so vplivali na njihova življenja? Od česa so živeli in še množica podobnih vprašanj. V okviru študijske skupine so pod vodstvom mentorja začeli iskati odgovore prek ustne zgodovine najstarejših prebivalcev občine. Pred nami je že tretji del raziskave devetdesetletnikov. Niso več prišleki v nepoznanem okolju.

UTŽO s tem izpričuje svojo družbeno odgovornost in poslanstvo v občini, hkrati pa prisluhne interesom in željam po izobraževanju posameznika. Kraj dobiva svojo zgodovino, kulturno dediščino, značilne poteze svoje identitete. Za Občino Log – Dragomer je to velik prispevek. Če poznaš svojo zgodovino, lahko načrtuješ prihodnost. Zdrav razvoj oboje povezuje. Z raziskovalnim izobraževanjem je UTŽO povezal različne generacije v lokalnem okolju. Iz ustne zgodovine mlajši, rojeni v potrošniško družbo, spoznajo, da potrošništvo: nakupovanje in odmetavanje ni za življenje potrebno in ni naravno. Sedanja generacija 100 letnic in letnikov je srečno živela brez potrošništva. Laže spoznajo in kritično razmišljajo o sedanjih manipulacijah kapitala. Starejši so pozornosti veseli, z zadoščanjem ugotavljajo, da bo njihova osebna izkušnja pomagala mlajšim, da živijo bolj smotrno, si samostojno postavljajo življenjske cilje in kljub skromnosti veselo živijo.

UTŽO Log Dragomer z raziskovalnim izobraževanjem sledi tudi širšim družbenim interesom EU. Raziskovali so vire pitne vode v domači občini. Projekt nameravajo

razširiti še na druge člane mreže SUTŽO. EU ponuja sredstva za obnovo opuščenih lokalnih virov pitne vode kot so: vodnjaki, korita za zajetje manjših izvirov za deževnico in podobno.

Izobraževanje starejših naj bo živo, vpeto v potrebe okolja in osebne interese. Kot je ptica rojena za letenje, je človek rojen za delovanje in učenje od zibelj do groba. Oboje mu ohranja zdravje, vitalnost in osebno srečo. Nasprotno. Če mu to preprečujemo z neprimernimi zakoni in diskriminacijo starih, družbeno izključenih v okolju, starejši človek propada, se pogreza v bolezni in smrt.

Šele spremenjena podoba starosti, dejavna, učeča se starost, premagata družbeno izključenost starejših in premagata diskriminacijo zaradi starosti. Tako okusimo dobrobiti dolgožive družbe, velikega dosežka razvoja znanosti, tehnologije in družbe. UTŽO Log Dragomer je izboljšala kvaliteto življenja starih in s tem vplivala na sožitje vseh generacij v vključujoči družbi, kjer se ena drugo podpirajo.

prof.dr. Ana Krajnc

Predsednica SUTŽO

Ob izidu pripovedi naših devetdeset letnikov

Pred vami je tretja številka Kolo življenja, posebne izdaje revije Pogovori z občani.

Spoznavanje 90-letnikov iz naše občine je bilo zaradi izrednih zdravstvenih razmer oteženo. Ne samo, da smo bili v našem gibanju omejeni, misliti smo morali tudi na to, da naših intervjuvancev z obiskom ne bi okužili. Srečno smo prebrodili vse težave in ponovno uspeli. Nastala je pričujoča revija.

Nove zgodbe nas seznanjajo z izzivi življenja, ki so nam jih opisali naši kleni 90-letniki. Vedno jih rada preberem,

Ponovno ugotavljamo, da še nismo spoznali vseh naših 90-letnikov, veseli bomo, če nas povabite k sorodniku ali zancu, ki je dosegel to častljivo starost, vsak ima svojo zgodbo.

Zahvaljujem se vsem, ki ste povedali svoje zgodbe za našo revijo. Prav tako hvala sorodnikom intervjuvancev, ki so pomagali pri organizaciji srečanj in obujanju spominov. Najlepša hvala obema zapisovalkama zgodb, urejevalcem gradiva in občini za finančno podporo.

Vsem želim veliko veselja ob branju zapisanih zgodb.

Nika Gams,
predsednica Društva DVIG

Nekoč in danes

Prva številka 2019 je izšla v okviru študijskega krožka Iskanje identitete kraja, ki ga je financiralo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Ustna zgodovina devetdesetletnikov nam daje možnost, da primerjamo življenje in povezanost v družinah in v skupnosti nekoč in danes: koliko se je z razvojem izboljšalo, kakšne vrednote so vodile njihova življenja, kako so si ljudje pomagali, kako so premagovali stiske. Njihove zgodbe so še posebej zanimive za današnji čas, ko nas je življenje zaradi Covida za marsikaj prikrajšalo, in smo omejitve sprejemali z mešanimi občutki in ravnaji: z žalostjo, stisko, razumevanjem, odporom ali celo besom. Zgodbe so živ spomin na polpretekle čase pomanjkanja in težkih preizkušenj, a ljudje niso klonili, vztrajali so, se borili za svoj košček sreče in si ustvarili lepše življenje.

Tisk revije je v celoti prevzela Občina Log – Dragomer. To razumemo kot prispevek k razvijanju Starosti prijazne občine, saj z zapisovanjem življenjskih zgodb najstarejšim sporočamo: »Niste pozabljeni, za nas ste pomembni! Vaše pripovedi nas navajajo na premislek o pomembnosti pravih odločitev v življenju, na razmislek o poštenosti, prijateljstvu, vztrajanju in lastni odgovornosti za lepši jutri.«

Olga Drofenik,
glavna urednica

Beseda urednice

Ob predstavitvi naših novih 90-letnikov lahko nadaljujemo misel iz prve številke in zapišemo, da so bogastvo vsakega kraja njegovi prebivalci.

Še štiri naše sokrajane spoznavamo v novi številki. Za vse velja, da kljub težkemu življenju in številnim preizkušnjam, na katere so naleteli v svojem življenju, niso obupali ali odnehali, ampak so si našli zaposlitev, z lastnimi rokami naredili streho nad glavo in ustvarili topel dom za svoje družine.

In čeprav so njihovo otroštvo in rano mladost zaznamovale težke življenjske razmere, usodno pa je v njihovo odraščanje posegla tudi vojna z vsemi svojimi posledicami. Čeprav jim v življenju ni bilo mehko postlano, so doživeli visoko starost v krogu svojih najbližjih. In prav vsi so radoživi, dobrega spomina, predvsem pa zelo povezani s svojimi otroki in njihovimi družinami, a tudi s sosedi in prijatelji. Trije od njih še vedno živijo doma in ob pomoči svojih najbližjih še vedno tudi sami skrbijo zase, ena od sogovornic pa je po spletu okoliščin svoje novo zavetje našla v Domu upokojencev na Vrhniki.

Ob koncu pogovorov jim zato lahko zaželimo samo še veliko lepih, zdravih in srečnih dni v krogu njihovih družin in tu med nami!

Alenka Logar Pleško

“Ko se je ličkalo koruzo, smo vsak večer hodili od hiše do hiše.”

ARMIČ ALOJZIJA

Marčevsko sončno jutro je obetalo lep dan, ko sem se odpravila od doma na Log, kjer sem bila dogovorjena z domačinko Henriko Gutnik, da obiščeva gospo Alojzijo Armič. Za Vulkanizerstvo Armič vedo občani Loga že dolgo, saj tja vozijo vsaj dvakrat letno svoje konjičke, ko le-ti potrebujejo zimsko ali letno opremo. Obrt je za sinom prevzel vnuk in uspešno nadaljuje delo ter širi prvotno dejavnost. Gospo Lojzko pa verjetno poznajo starejši prebivalci kraja, sosedje, drugi pa verjetno ne, saj gospa pri devetdesetih letih le še redko zapušča hišo. Kljub častitljivi starosti pa njen um ni prav nič manj bister in tudi gospa je še vedno v dobri psihofizični kondiciji. Prijazno me je sprejela v svoj dom in skupaj smo obujale nekatere spomine. Prosila je, da je o vojnem času ne sprašujem in o tem ne pišem, saj je spomin nanj boleč in se tistih dni nerada spominja. Je pa zato več stvari povedala o sebi, svojem življenju in delu in o svoji družini.

Poročna slika staršev, 1919

Otroštvo

Moja starša oče Mole Janez in mama Celarc Marija sta živela Pr Jordan na Logu, v Jordanovem kotu. Oče je bil domačin, mati se je tja primožila leta 1919. Doma je bila iz Podlipe pri Vrhniki. Z očetom sta se spoznala na Logu, kjer se je mama učila šiviljskega poklica pri Zogarjevih. Takrat so bile v tem delu Loga samo štiri domačije : Pr Blaž, Pr Jordan, Pr Grogar in Pr Tonet. Danes strnjeno naselje kaže povsem drugačen videz.

Oče se je v prvi svetovni vojni boril na fronti v Italiji. Ko je nekega dne v njegovi bližini razneslo granato, je oglušel na eno uho. Drugače jo je odnesel brez hudih poškodb in se po koncu vojne zdrav vrnil domov. Poročila sta se leta 1919 in v družini se je rodilo devet otrok: prvi štirje so bili fantje, nato jaz in za menoj še štiri dekleta. Danes poleg mene živita le še sestri Angelca in Anica.

Oče in mama sta delala na manjši kmetiji. Mama je s svojim šiviljskim znanjem skrbela, da smo bili primerno oblečeni, za obutev je bilo težje, pa smo bili otroci od prvega zelenja do prvega mraza pretežno bos.

Oče se je priučil kolarskih del in je izdeloval sode, vozove in opremo za vozove, pa kakšne druge lesene stvari in tako z zaslužkom pripomogel, da je bilo materialno stanje družine nekoliko boljše.

Hrane ni bilo nikoli preveč. Skrbno se je ravnalo z vsem, kar smo imeli. Kruh je bil pretežno koruzen. Ker je moka groba in ni bilo možno oblikovati hlebcev, je mama pekla kruh v pekačih. Za šolsko malico smo otroci jemali s seboj kos tega kruha in se v šoli čudili premožnejšim, katerih kruh je bil seveda iz boljše moke. To so bili prvi občutki socialnega razlikovanja, ki v človeku pušča sledi za vselej.

Osnovno šolo sem obiskovala na Logu, v stavbi, kjer je danes sedež občine. Med okupacijo smo šolske prostore zamenjali z bivanjem v kmečki hiši Pr Jam. Zaradi pomanjkanja prostorov smo hodili k pouku 2x tedensko, izmenjaje se po skupinah. Po vojni smo nadaljevali s poukom v prostorih šole. Ves čas smo imeli enega samega učitelja.

Hrana je bila kmečka, preprosta. Jedli smo pogosto močnik, repo, kolerabo, zelje. Še jajčka so bila samo, ko si godoval.

Vsi otroci smo veliko pomagali pri delih doma. Vse se je delalo ročno, z motiko na njivi, z žago in sekiro so se pripravljala drva. Mama je kuhala še v krušni peči, ker štedilnikov še ni bilo.

Oče, mati, bratje in sestre, Alojzija drugi otrok z leve

Naj ne pozabim omeniti, da smo že kot otroci nabirali jurčke in borovnice. Jurčke smo sušili lepo narezane na deskah, suhe, lepo pripravljene v vrečkah pa potem prodajali. Kupovalo jih je podjetje Gosad v Ljubljani. Borovnice smo prodajali sveže, tako od hiše do hiše. Tradicija nabiranja se je ohranila tudi v moji družini še veliko let. Tako so si tudi moji otroci prislužili nekaj svojega denarja.

Mladostna leta in prva zaposlitev

Že s šestnajstimi leti sem se zaposlila v podjetju Tribuna v Ljubljani, kjer sem opravljala tapetniška dela. Na delo sem se vozila z vlakom in na njem sem spoznala fanta z Lukovice, s katerim sva se leta 1951 tudi poročila. V tovarni sem ostala tri leta, potem sem se poročila in ostala doma pri otrocih. Organiziranega varstva ni bilo in druge rešitve v tistem času z možem nisva našla.

Poročna slika

Na morje sem se prvič odpeljala z mladimi in avtobusom, ko sem imela kakšnih sedemnajst let. Takrat sem prvič videla morje. Seveda se nisem kopala, saj nisem znala plavati, pa tudi kopalk nisem imela.

Življenje po poroki

Prvih šest let sva tako živela pri možu doma na Lukovici. Naj povem, da je imel mož Avgust brata dvojčka Ivana, ki v tisti hiši živi še danes.

Midva sva kupila zemljišče na Logu in pričela z gradnjo stanovanjske hiše. To so bila naporna leta. Vse se je delalo ročno, fizičnih del je bilo veliko. Vodo sem prinašala sama iz grabna, ki je tekel ob cesti. Kamenje, iz katerega je zgrajen spodnji del hiše, je mož sam kopal v divjem kamnolomu na Logu, nekako bi danes rekli pod cesto, ki vodi k pokopališču. Pri delu je nekoč padel kar 12 m v globino in se težje poškodoval. Večja udarnina na čelu pa mu je pustila veliko brazgotino za vselej. Kamenje so vozili z vozovi, v glavnem z volovsko vprego. Več fur je za naju opravil Blažev Peter.

Košnja žita: oče mati, otroci

Pesek in apno sva mešala ročno kar ob cesti in, ko sva se dve leti po začetku gradnje preselila v hišo, smo imeli izdelano samo kuhinjo, spalnico in stranišče. Ostala dela pri hiši smo izvajali kasneje postopoma, kot je dopuščal čas in kot smo imeli denarja, kot mnogi drugi. Kaki dve leti po vselitvi sva zgradila tudi krušno peč, v kateri sem še veliko let kasneje pekla kruh.

Rodili so se nama trije sinovi, Tone, Boris in Slavko.

Ko sem spoznala svojega moža, je delal v podjetju na Masarykovi cesti v Ljubljani kot čevljar. Izučen je bil tega poklica. Takrat so vsa čevljarska dela opravljali ročno. Ko so uvedli v podjetju stroje, je veliko čevljarjev izgubilo delo. Tudi moj mož si je poiskal drugo delo. Zaposlil se je v Avtomontaži v Ljubljani in se priučil kovinarskih del pri izdelavi avtobusov. Tam je ostal do upokojitve.

Mož je aktivno delal tudi pri loških gasilcih, vse od gradnje gasilskega doma naprej. Mnogo let je bil tudi gospodar gasilskega doma in zelo si je prizadeval, da je bilo vse urejeno in pripravljeno za uporabo, če bi se kaj zgodilo v kraju ali okolici.

Občasno sva z otroki letovala v počitniških kapacitetah Avtomontaže, v Zambratiji, enkrat pa sva bila tudi v Dolenjskih toplicah. Drugače pa sva se kar pogosto udeleževala izletov, ki sta jih organizirala Društvo upokoencev Log in Gasilsko društvo Log.

Razvoj se širi na vsa področja življenja in dela

Spomnim se, da sem si kupila prvo kolo, ko sem se zaposlila v Tribuni. Takrat me je nakup stal cele plače. Avtomobil sva z možem kupila ob koncu šestdesetih let. To je bil rabljen Fiat 1300. Po ukinitvi železnice med Vrhniko in Ljubljano se je mož na delo v Ljubljano vozil z avtobusom.

Televizije pri hiši dolgo ni bilo. Spomnim se, da so imeli prvi svojo televizijo na Logu pri Suhadolnikih in tja smo si šli ogledat kakšno oddajo. Tudi pranje perila je bilo do nakupa pralnega stroja zahtevno delo. Kuhali smo perilo doma v loncih, izpirat smo ga hodili h »grabnu« s tekočo vodo, ne glede na letne čase. Ni bilo praška, bila je ene vrste »žajfa«, ki smo jo rezali v lonec. Spomnim se pleníc, ki sem jih obešala zunaj na štrik. Včasih so izgledale kot kak zemljevid.

Alojzija s kolesom

Dokler ni bilo štedilnika, se je kuhalo v loncih v krušni peči. Spomnim se mame, kako pogosto je bila vsa črna od saj in dima, ko je pripravljala obroke.

Na barju, predvsem tja proti Drenovem griču, so v moji mladosti rezali šoto. Začeli so spomladi, velike kose so preko leta sušili kar blizu, kjer so jo rezali, in jeseni suhe kose potem odvažali. Suho šoto so uporabljali za kurjavo.

Prvi telefon je bil Pr Matičet in tja smo hodili telefonirat, če je bilo potrebno. K maši smo hodili peš na Brezovico, včasih z vozom in konji, tudi pogrebi so bili peš od doma na Logu na pokopališče na Brezovici. Maš v cerkvi na Logu pred vojno ni bilo, ker ni bilo župnika. Med vojno pa je bila maša, saj je bil župnik v fari g. Pečnik.

Alojzija v mladih letih

Vse potrebne dokumente smo urejali na Logu. Pri Matičetu je bil kot nekak krajevni urad.

Življenje na vasi

Ljudje na vasi smo živeli precej povezano, zato je bilo tudi druženja, sploh ob veselih dogodkih, kar nekaj.

Šranganje ob ohceti, ki so se v glavnem dogajale kar na domu enega od mladoporočencev in postavljanje mlajev pred ohceto je bilo pogosto. Ob godovih so ofirali pod okni slavljenca. Praznovalo se je godove, ne rojstnih dni. Takrat se je ropotalo s pokrovkami ali čim podobnim, da se je dobro slišalo in je glasno ropotalo.

Potice se je peklo ob žeganju, ob veliki noči in ob božičnih praznikih. Butare za cvetno nedeljo se je izdelovalo iz zelenja, ki smo ga nabrali v okoliških gozdovih. Pomaranč ni bilo, morda se je gor navezalo kakšno jabolko. Spomnim se, da je bilo pri hiši vedno malo jajc. Ni bilo niti prave hrane za kokoši, sploh pozimi. In kadar je imel kdo v družini god, mu je mama pripravila eno jajce. To je bilo dragoceno darilo.

Domačija Armič, v kateri domuje tudi družinsko podjetje

15 let podjetja ARMIC

Družinsko podjetje ARMIC, d.o.o., je začel delovati točno pred 15 leti, ko je začela delovati majhna obrtna delavnica v garaži domače hiše na Logu pri Breznici. Jesen leta 1987 tako šteje kot ustanovitveno leto z delovanjem vtičnikarstva. Delo in želje pa so lastnika podjetja napeljevale, da je v letu 1991 zgradil večjo obrtno delavnico ter začel z avtomehaničnimi popravili. Že leta 1994 je uvedel še prodajo avtomobilov znamke DAEWOO, nato pa v letu 1997 servisiranje teh vozil. Prodajo vozil je podjetje opustilo, tako da se sedaj ukvarjajo s servisiranjem vozil DAEWOO, prodajo avtomobilskih gum, vtičnikarstvom ter prodajo rezervnih delov.

Od leta 2001 je lastnik podjetja uvedel še izposojilo AVTOODGOMOV.

Ob 15-letnici delovanja, kot pravi, ne bo "velike zabave", ampak pripravlja v vsem oktobru posebne ugodnosti za svoje zveste stranke. Za avtoplake in rezervne dele bo namil do 30 % popusta. Ob jubileju izkrene čestitke. S. S.

Zanimivost je žeganje na Logu. Cerkev se imenuje po svetniku Janezu Krstniku. Ker goduje koncem junija in takrat še ni bilo žetve, so žeganje predstavili na Jernejevo nedeljo, ko je bila že moka za peko potic.

Še danes se ohranja žeganje na oba dneva.

Posebej lepo je bilo, ko so ličkali koruzo. Vsak večer so se zbrali vaščani pri enem od gospodarjev kmetij. Zapeli smo, našel se je kdo s harmoniko in po zaključenem delu smo nekaj malega pojedli, popili in zaplesali. Navadno se je jedlo kruh, kostanj in pilo čaj.

Tudi slavlja za 8.marec so bila v navadi in vselej je bilo veselo.

Otroci odrastejo, Lojzka pa spet delat

Leta 1970 sem se spet zaposlila, otroci so odrastli in ni bilo potrebe, da sem doma. Delat sem šla na Log, v Mole k Filipičevim. Imeli so obrt elektro stroke in delali smo manjše električne proizvode, telefonske varovalke, pa tudi lučke, ki si jih vtaknil v vtičnico in medla svetloba je bila dovolj za gibanje po prostoru v temi.

Tam sem delala polnih sedemnajst let, vse do upokojitve leta 1987. V delavnici sta bili poleg mene zaposleni še dve delavki.

Od upokojitve naprej sem ostala doma.

Upokojsko življenje prinaša radosti, pa tudi skrbi

Ko sem se upokojila, sem počela običajna gospodinjska dela, obdelovala sem vrt ob hiši in manjšo njivo nedaleč od doma. Redila sem tudi prašička, zajce in kokoši. Za hrano za prašiče sem na barju nabirala škrbinko in jo kuhala. To je rastlina, ki raste na travnikih, predvsem ob grabnih, ima bogato rozeto in celo nekaj hrapave površine. Malce celo pika.

Je manj poznana divja rastlina, ki pa jo nekateri v prehrani uporabljajo še dandanes. Prašiči surove niso jedli, treba jo je bilo prekuhati.

Ko so se začele pojavljati zdravstvene težave, sem delo z živalmi opustila.

Zame skrbi sin Slavko. Redno me obiskuje in poskrbi, da imam vse, kar potrebujem. Kuham sama. Skrbim tudi za red in čistočo v hiši.

Imam pet vnukov in štiri pravnuke. Vesela sem, kadar smo skupaj.

Alojzija z vnuki v svoji kuhinji

V prejšnjih letih sem redno zahajala k nedeljski maši, zdaj si ne upam več. Župnik me občasno obiše na domu. Moji letniki so živi še trije.

Vse redkeje je tako, ker ne odhajam od doma. Moža že nekaj časa nimam več, pred leti je umrl. Tudi sin Boris je umrl zaradi bolezni pri komaj devetinpetdesetih letih. Človek se ob izgubah zave, kako je čas minljiv in kako hitro teče.

Epilog

Dan je hitro minil, zadržale smo se še pri prebiranju slik in se odpravile vsaka po svojih obveznostih. Zagotovo nama Lojzka ni povedala vsega, kar je v teh devetdesetih letih preživela. O nekaterih stvareh niti ne želimo spregovoriti, globoko v sebi jih zaklenemo in nosimo s seboj, kamorkoli že gremo. Druge, zanimive tudi za zanamce, pa radi obujamo, počasi obračamo liste svojega življenja, se kdaj pa kdaj ustavimo in ozremo nazaj, potem pa korak usmerimo naprej... v jutri.

Moji sogovornici želim, da ohrani korajžo in optimizem in da bi ji zdravje služilo še mnogo let. Morda se snidemo še ob kakšni priložnosti. Hvala Henriki za prijazno pomoč in sodelovanje v pogovoru.

Alojzija Armič z Loga se je rodila 19. maja 1932.

Pogovarjala se je Dragica Krašovec.

Družina pred domačo hišo, oče in mama ter hčerke Ivanka, Marinka in Danica

*“Tako drugače je bilo,
tako zeleno.”*

IVANKA KOMLJENOVİČ

Dolgo je trajalo, da sem lahko uresničila pred skoraj dvema letoma dogovorjen razgovor z gospo Ivanko. Gospa že nekaj let biva v Domu upokojencev na Vrhniki. Vzrok za odlaganje datuma pogovora je bil v epidemiji, ki je v domovih zahtevala poseben režim obiskovanja, gospa pa ima tudi številne zdravstvene težave, ki so v njeni starosti povsem razumljive in v času poslabšanja pač nisva mogli klepetati.

Toplo pomladno vreme je po dolgi zimi razveselilo mnoge ljudi in sreča se je nasmehnila tudi meni. Z Ivankinim sinom Stankom sva se marčevskega petka namenila na obisk k njegovi mami. Sogovornica me je prijetno presenetila z bistrim spominom, pozitivno energijo in pripravljenostjo, da kaj več pove o svoji prehojeni poti.

Tako drobcena se mi je zdela v veliki postelji, kjer sva jo našla ob prihodu, pa tako pogumna in močna, ko je pripovedovala o sebi, svojem življenju in o ljudeh, ki so jo spremljali na življenjski poti. Sedli smo v jedilnico in pričela je s pripovedovanjem.

O domu, o svojih starših in o družini

Rodila sem se v Dragomerju, mami Ivanki, rojeni Košir, in očetu Dominiku Armiču. V družini smo bili trije otroci, poleg mene, kot najstarejše od otrok, še sestri Danica in Marinka. Med menoj in najmlajšo sestro je bilo deset let razlike v starosti. Obe sestri sta, žal, že pokojni.

Oče je bil doma z Lukovice, mama pa je bila domačinka iz Dragomerja. V družini moje mame je bilo poleg mame še pet bratov. Njeni starši so želeli, da ostane doma in tako poskrbi tudi zanje. Pri hiši se je reklo Pri Zepeljnu. Ime je staro, ne vem, kaj naj bi pravzaprav pomenilo, a ostalo je še iz časov starega očeta.

Pri hiši, v kateri je bil doma oče, se je reklo Pri Franceljčku. V tistih časih je imela vsaka hiša še domače ime. Na domačiji je ostal očetov brat, danes pa v njej živi moj bratranec Ivan, ki je kljub visoki starosti še vedno čil in vitalen.

Moj oče je dolgo delal v opekarni. Zaradi težkih pogojev dela je moral to delo opustiti in kasneje je opravljal najrazličnejša dela. Na delo se

je vozil s kolesom ali z vlakom. Bil je precej bolehen in kar dve leti je zaradi bolezni hrbtenice ostal na zdravljenju v bolnišnici Valdoltra. Bolezen mu je pustila posledice. Mama je zelo skrbela zanj. Kadar je kosil travo, mu je na travnik nosila malico, pogosto žgance, zabeljene z ocvirki, da je lažje delal. Zelo rad je jedel. Včasih je rekel, tudi potem ko se je že najedel, če mu je zadišalo iz kakšne kuhinje, da bi zlahka pojedel še eno malico.

Pri hiši smo imeli kravo, dva ali tri prašičke, kokoši, zajce in nekaj zemlje, v glavnem v najemu, na kateri smo pridelali hrano, ki smo jo potrebovali za vsakdanje življenje. Sama nisem nikoli znala dobro pomolsti krave, a vse živali so me imele vedno rade, tudi krava, rada pa sem jih imela tudi jaz. Njive so bile blizu domače hiše, ki je stala ob cesti. Ko so leta 1946 regulirali traso Tržaške ceste, so hišo podrli. Za nadomestilo smo dobili odškodnino in zemljišče na

Ivanka (levo) s sestrama

Poljanah, kjer smo si zgradili novo hišo, v kateri smo živeli naslednja leta. Obnovljena hiša stoji še danes. Sadili smo koruzo, krompir, pšenico, fižol in zelenjavo, ki smo jo uporabljali za vsakodnevno kuhanje.

Repa, zelje, polenta so bili pogosto na mizi, ob nedeljah malo govedine. Skromno smo živeli, ampak taki so bili časi in podobno so živeli v vseh družinah. Iz tistega malo, kar je bilo na razpolago, so gospodinje znale pripraviti obrok, ki je zadoščal našim potrebam.

Pšenico smo vozili z vozičkom v mlin v Podpeči ali pa na Brezovico, kakor je pač nanoslo.

Mlinar si je za plačilo vzel merico moke.

Mama je pogosto hodila tudi pomagat pri kmetijskih opravilih drugim vaščanom. Tudi na tak način se je poravnavalo stroške za najem zemlje za lastne potrebe.

Ko so zorele borovnice, smo jih redno nabirali. Mama jih je tudi sušila, da smo jih imeli za rabo kasneje. Prav tako smo redno nabirali lipovo cvetje in ga sušili za čaj. Čaja nismo nikoli kupovali.

Oče je umrl pri šestinsedemdesetih letih, mama je dočakala polnih enaindevetdeset let. Morda imam dobre gene tudi po njej.

Otroška leta in mladost

Osnovno šolo sem obiskovala na Logu in jo zaključila pred drugo svetovno vojno. Potem sem se šla učiti za šiviljo. Leta 1946 sem v Ljubljani opravila izpit za izučeno šiviljo in se zaposlila v Ljubljani.

V tistem času sem bila tudi mesec dni v delovni brigadi v Ribnici. Opravljali smo gozdarska dela, pripravo drv. To se je delalo ročno in je bilo za dekleta kar težaško delo.

Kar hitro sem poskrbela za svojo finančno neodvisnost. S šivanjem, tudi za prijatelje in znance,

sem zaslužila toliko, da sem se lahko vzdrževala sama.

Del zaslužka pa sem mesečno dajala tudi mami in tako prispevala k pokritju stroškov gospodinjstva.

Spominjam se, da mi v določenem obdobju niso plačali opravljenega dela, zato sem ostala doma. Pa je po nekaj dneh prišla šefinja, spomnim se njenega imena, Albina Žnidaršič je bila. Kar s kolesom se je pripeljala v Dragomer in me prosila, naj se vrnem na delo, ker sem pridna in dobra šivilja. Obe sva kasneje delali v Kroju na Poljanski cesti v Ljubljani.

Vojna leta

Med vojno kljub težkim časom nismo stradali. Ponoči so se včasih povsem nenapovedano pojavili partizani

in prosili za hrano. Oče je imel vedno pripravljenega vsaj nekaj mleka in kar je bilo pač pri roki in jim je pomagal. Nikoli niso jemali na silo, vselej so prosili. Spominjam se tudi, da so leta 1943, po kapitulaciji Italije, pri nas ostali trije ali štirje vojaki. Prespali so na senu na podstrešju in se naslednji dan odpravili domov k svojim družinam.

Ljubezen Ivanko od doma odpelje v svet

Moža sem spoznala v Ljubljani leta 1950. Iz Beograda so v Ljubljani organizirali šolo za zdravstvene delavce. Doma je bil iz Velikega Gradca pri Petrinji na Hrvaškem. Mama mu je umrla, ko je dopolnil dve leti starosti, oče mu je umrl med vojno. V rodni vasi je tako ostala le mačeha, oče se je še enkrat poročil. Tudi kasneje, ko je že živel v Sloveniji, se je večkrat vračal k njej na obisk.

Oče, mama in Ivanka, 1929

Ivanka pri dvajsetih letih

Z Nikolo, tako je bilo fantu ime, sem se spoznala preko družinskih prijateljev. V Ljubljani so živeli Peternelovi, ki so bili prijatelji mojih staršev. Peternelova je bila sobarica v hiši nekega zobozdravnika, gospod Peternel in moj oče pa sta skupaj delala. Tako smo stkali prijateljske vezi. V najtežjih časih smo jim tudi pomagali tako, da smo jim darovali nekaj hrane, kakšna jajčka, fižol ali kaj podobnega, kar smo pač tedaj imeli.

Kmalu sva postala par in se leto kasneje poročila. Moji starši poroki niso bili naklonjeni in moža oče in mama nikoli nista sprejela povsem za svojega.

Ko sva se poročila, je moral mož nositi vojaško uniformo. Vojaškim uslužbencem niso dovolili nositi civilne obleke ob porokah. Po poroki so moža, ki se je kot zdravstveni delavec zaposlil v jugoslovanski vojski, razporedili na delo na otok Šipan.

Poročna slika

To je največji otok v skupini Elafitskih otokov, ki leži 17 km severozahodno od mesta Dubrovnik v Jadranskem morju. Odšla sem z njim.

Na otoku v tistem času ni bilo niti vode niti elektrike. Za razsvetljavo smo uporabljali petrolejko, vodo sem nosila z vedri iz pokritega bazena z vodo, ki je bil postavljen ob cerkvi. Voda je bila deževnica. Tam je bilo težko in naporno življenje. Ampak ljudje so me zelo ljubeznivo sprejeli, prijazni in dobri so bili z menoj. Vabili so me v vinograde, tam sem si lahko nabrala grozdja in fig. Tudi s sporazumevanjem nisem imela težav, saj smo se srbohrvaškega jezika naučili v osnovni šoli. Ker je bil ta otok včasih pod Italijo, so v pogovoru uporabljali tudi veliko italijanskih izrazov.

Možovo glavno opravilo na otoku je bila skrb za uporabo neoporečne vode iz vodnjakov (dezinfekcija).

Zahtevno je bilo pranje, sploh plenic, saj sem leta 1953 rodila sina Darka. Takrat sem za pranje uporabljala prašek Plavi radion.

Po treh letih življenja na otoku so moža prerazporedili na delo v ambulanti v mestu Herceg Novi na črnogorski obali. Najprej smo živeli v Zeleniki, to je naselje oddaljeno 4 km od Herceg Novega, ki je sodilo v občino Herceg Novi. To je večje mesto ob vhodu v Boko Kotorski zaliv. Danes ima mesto z okolico okoli 33.00 prebivalcev. Razmere za bivanje v Zeleniki so bile resnično slabe in kmalu smo se preselili v mesto. Vojska je imela zgrajene štiri stanovanjske hiše s po štirimi stanovanjskimi enotami v vsaki hiši. V hiši, kjer smo živeli mi, sta poleg nas živeli še dve slovenski družini, družina Kerin in družina Debeljak. Z vsemi smo se zelo dobro razumeli.

Ivanka in starejši sin Darko

Tako na otoku, kot tudi v Herceg Novem, sem ostala doma in skrbela za dom in otroka. Leta 1956 sem rodila še drugega sina Stanka.

Šiviljsko delo sem opravljala ves čas. Šivala sem za naše potrebe in za prijatelje in znance. Dobro sem šivala in delo mi je bilo v veselje.

Otroka sta osnovno in srednjo šolo obiskovala v Črni gori in tam tudi zaključila šolanje. V tistem času sta govorila le srbohrvaščino.

Tujina prinese tudi težave in skrbi

Življenje v Črni gori je bilo veliko drugačno od življenja doma. Že ljudje so drugačni kot smo Slovenci. Vse počnejo bolj umirjeno, počasneje. Večina ljudi v mestu se je ukvarjala s turizmom,

Družina v Herceg Novem

predvsem z oddajanjem sob za letovanje. Tudi vreme je bilo veliko drugačno, kot je tukaj v Sloveniji. Zime so brez snega, značilna je burja, drugačna je prehrana. Mesa je bilo malo, samo jagnjetina, v glavnem pa veliko rib.

Do morja smo imeli kar precej stopnic in sem redko zahajala do obale. Nikoli se tudi nisem naučila plavanja.

Spomnim se, kako sem nekoč na Šipanu pripravljala rezance. Čez noč sem jih razprostrla po mizi, da bi se lepo posušili. Ko sem zjutraj vstala, pa je bilo povsod polno mišjih iztrebkov, ker v prostoru ni bilo vrat.

Ampak, ko je človek mlad, marsikaj prenese. Danes bi se odločala najbrž težje. Takrat pa sem bila zelo prilagodljiva in dobro sem se znašla v vsaki situaciji.

Domači kraj smo obiskovali pogosto, čeprav je obisk predstavljal pravo malo potovanje. Z ladjo smo se peljali do Reke, potem pa z vlakom naprej do Ljubljane.

Posebnega domotožja nisem imela, nekako sem se dobro znašla v novem okolju.

Zgodilo se je, da sta imela fanta težave pri učenju v gimnaziji. Latinski jezik, ki so ga imeli dijaki prvega in drugega letnika, je bil zanju pretrd oreh. Za pomoč sem poprosila kar župnika, ki je opravljal delo v slovenski cerkvi. Imeli smo slovenskega župnika, saj je v mestu živelo kar veliko Slovencev. Fantoma je pomagal pri učenju latinščine.

Vzgojena sem bila v krščanski družini. Mož je zaradi vojaške službe moral ravnati drugače. A poskrbela sem, da so starejšega sina krstili na Šipanu, mlajšega pa v Sloveniji na Brezovici. To sem storila na skrivaj, ker se mi je tako zdelo prav.

Ivankina dobra dela, njeno veliko srce in občutek za bližnjega

Daleč od doma, proč od prijateljev in domačih, ko sem se znašla v drugačnem okolju, v še bolj težkih razmerah, kot so v povojnem času vladale doma, sem ohranila čut za človeka v stiski in na široko odprla vrata in svoje srce drugim ljudem.

Osem let sem skrbela za deklico z imenom Ružica. Odlična učenka, hči moževe sestre v domačem okolju, kjer je bilo kar šest otrok, ni imela možnosti za izobraževanje. Izredno bistro deklico smo vzeli v naš dom, kjer je ostala osem let. Pri nas je z odliko končala osnovno šolo in gimnazijo ter opravila maturo. Po osmih letih nas je zapustila in kasneje dokončala še višjo šolo pedagoške smeri. Dolgo časa smo vzdrževali tople stike, zdaj pa se ji je življenje precej spremenilo in nanjo se je zgrnilo veliko težav, zato v zadnjih letih nismo več v neposrednih stikih.

Nekaj časa je z nami na Šipanu živela tudi moževa polsestra, moževa mačeha pa je prišla v Herceg Novi in pri nas ostala kar dvanajst let.

Vrnitev v Slovenijo

Vse od rojstva Stanka sva z možem varčevala za nov dom, ki si ga bomo nekoč skupaj ustvarili. Po oglasih sva iskala primerno parcelo. Vedela sva, da ne želiva ostati v Črni gori, nisva pa natančno vedela, kje naj bi se nekoč ustalili.

Ko se je mož upokojil, pa sem v Dragomerju dobila parcelo od svojih staršev. Odločila sva se, da si tam postaviva dom.

Mož je leta 1971 kar pol leta bival pri mojih starših in ves čas gradil novo hišo. Postavil jo je do strehe. Preselili smo se leta 1973, najprej midva z možem in starejši sin, mlajši je prišel potem, ko je zaključil maturo v Črni gori.

Hiša ni bila dokončana. Z možem sva dela zaključevala postopoma, kot so nam dopuščala razpoložljiva finančna sredstva. Ni želel najeti posojila, s prihranki pa gre vse veliko počasneje.

Ko smo se vrnili v Slovenijo, je bilo vse veliko drugače. Že zeleno je bilo povsod, povsod urejeni in zasajeni vrtovi, česar v Črni gori ni bilo.

Na Črno goro me spominja veliko školjk, ki sta jih nabrala sinova in smo jih prinesli v Slovenijo. Pripeljali smo tudi nekaj pohištva, ki smo ga uporabljali v prejšnjem stanovanju, in kletko s pticami, ki jih je imel sin tako rad.

Tudi v Dragomerju sem po vrnitvi veliko šivala. Delala sem raznovrstne izdelke, kostimčke, bluze, obleke, veliko lepih stvari, v glavnem za znance in prijatelje.

Mož se je lotil različnih ročnih del. Spoznali so ga tudi mnogi Dragomerčani, saj je kosil zelenice v okolici vrtca in pri gasilnem domu. Bil je prijazen in dober človek, priljubljen med ljudmi in zelo deloven. Zelo dobro sva se razumela v zakonu. Leta hitro tečejo in človeku prinesejo nove težave, najpogosteje opeša zdravje.

Ko je mož postajal vedno bolj dementen in zato potreben pomoči, so postale razmere doma vse

Ivanka, oče in mama v Dragomerju

težje tudi zame. Nazadnje sem se pri padcu huje poškodovala še sama in doma nisva mogla ostati oba v breme svojih otrok. Odločila sem se, da odidem v dom za starejše. Za moža so skrbeli otroci.

Življenje danes

Pred sedmimi leti sem naprej živela tri mesece v domu za starejše v Horjulu. Tam nisem bila najbolj zadovoljna in uredili so mi namestitev v Domu starejših občanov na Vrhniki.

Tukaj se dobro počutim. Kar nekaj stanovalcev poznam še iz prejšnjih časov in tudi iz našega kraja, tudi en bratranec je zdaj v tem domu.

Kadar mi je bilo dolgčas, sem si čas krajšala z branjem. Rada sem brala in kar veliko. Poslušam glasbo, spremljam televizijski program, najraje dokumentarne filme. Tudi dogajanje v družbi spremljam in trenutne vojne razmere v Ukrajini me zelo skrbijo.

Vesela sem, ker sin Stanko tako lepo skrbi zame. Dober fant je in ima dobro ženo. Tudi njo spoštujem in jo imam rada. Kar štiri leta po sinovi poroki smo bili v skupnem gospodinjstvu in prav nikoli nisva prišli v spor. Dobra ženska je.

Imam štiri vnuke in dve pravnukinji. Prava sončka sta ti dve punčki. Žal v času epidemije otrokom ni bilo dovoljeno prihajati na obiske, a veselim se toplih dni, ko se bomo lahko družili zunaj v parku. Skrbijo me moje roke. Zaradi bolečih prstov in zapestij jih vse težje uporabljam. Ker pa me je obiskala tudi zdravnica, upam, da se bo stanje le izboljšalo.

Epilog

Čas v dobri družbi hitro mine. Gospa je v svoji pripovedi kot vrec, ki ne usahne. V življenju ji ni bilo lahko postlano, a ničesar ne obžaluje, nad ničemer se ne pritožuje.

Moža je pred leti izgubila. Ve, da je življenje minljivo. Ve tudi, da je bil dober mož, skrben oče, ki je v življenju tako kot ona veliko izkusil.

Morda izkušnje naredijo človeka bolj hvaležnega za vse, kar mu je bilo v življenju dano. Družino povežejo močnejše in bolj trdno, kot jih lahko povežejo materialne dobrine. Predvsem pa v človeku ohranijo tisto najvrednejše, nikoli ne pozabijo biti dobri ljudje.

Zagotovo Ivanka sodi mednje. Vesela sem, da je svojo zgodbo delila z menoj in hvaležna sem ji za zaupanje. Hvaležna sem tudi sinu Stanku, ki mi je omogočil to srečanje. Vsem, zlasti Ivanki, želim še veliko skupnih srečnih trenutkov in naj ji bodo prihranjene bolezenske težave.

Ivanka Komljenovič iz Dragomerja se je rodila 5.7.1927 v Dragomerju

Pogovarjala se je Dragica Krašovec.

“Življenje je ena sama dirka.”

FRANCI STANOVNIK

Čeprav je praznoval že svoj 90. rojstni dan, ostaja čil, zdrav, delaven in poln neusahljive življenjske moči. Njegovo življenje, ki je postreglo tudi s težkimi preizkušnjami, je neločljivo povezano z RTV, kjer je bil zaposlen polnih 35 let. V sedemdesetih letih se je skupaj z ženo Ano Nušo ter sinovoma Miletom in Borisom preselil v Dragomer in tu pagnal korenine, se povezal s sosedi ter s številnimi spletel življenjska prijateljstva, ki jih neguje še danes.

Rojen sem v Vnanjih Goricah. Pred vojno sta starša v Vnanjih Goricah sezidala hišo, ker je bilo pri stari mami zelo tesno. Otroštvo sem preživel na Ižanski cesti na Barju, pri stari mami, saj sta oba starša hodila v službo. Mi otroci pa smo hodili 3 do 4 kilometre do kmetije moje stare mame. To je bila priložnostna kmetija: konj, nekaj krav, drugače pa smo imeli kure in zajce.

Na očetovem grobu, Rab – Kampori, 1992

Moje otroštvo je bilo bolj revno. Bili smo trije bratje. Brat, ki je bil starejši, in jaz sva pasla živino, mlajši je bil še v vozičku. V osnovno šolo sem hodil na Barje. Učil sem se malo, na pašo sem nesel zvezek in knjigo in sem se učil, kolikor se je to dalo, medtem, ko sem tekal za kravami. Potem, med vojno, sem hodil v meščansko šolo, ki so jo, ko je bila svoboda, preimenovali v gimnazijo. Mama je delala v Tobačni tovarni, bila je zelo brihtna, preden je šla v pokoj, je naredila visoko kvalifikacijo. Moj oče je bil iz Vnanjih Goric. Delal je različna priložnostna dela, predvsem zidarska, delal je tudi pri kamnoseku, nato pa je zamenjal službo in se pridružil mami v Tobačni tovarni. Leta 1942, med okupacijo Ljubljane, so ga internirali v italijansko koncentracijsko taborišče na Rab, kjer je umrl.

Moje otroštvo je bilo slabo, saj je bilo na kmetiji treba kar naprej samo delati. Do leta 1946 sem delal na kmetiji, kjer pa ni bilo zaslužka, zato mi je mama rekla, da si bom moral poiskati službo. Na Viču sem dobil za uk pri kleparju in vodovodarju. Na tistem dvorišču je bil še en obrtnik - ključavničar in nekaj strank. Med strankami je bila tudi družina, ki je imela hčerko Nino. Ninica smo jo klicali. Njen oče je bil godbenik pri vojski in so dobili dodatke, ostali smo imeli karte in točke. Nini sem kar rekel »Daj reč mami, če bi mi dala kakšen kos kruha«. Ninina mama je bila ena sama dobričina. Velikokrat mi je dala kajlo kruha. Res sem ji bil hvaležen in imel sem jo zelo rad. Spomnim se, da so bili to časi, ko sem na karte – točke dobil samo pol kile kruha na dan, in to koruznega.

To je naša skupina, strojnica na RTV Ljubljana

Leta 1949 se je Franc Stanovnik izučil in nato kmalu odšel služiti dveinpolletni vojaški rok. Ko se je vrnil, se je zaposlil pri privatnikih, ki pa so, kot mi je povedal, izkoriščali mlajše fante. Večinoma so delali cele dneve, a je nekako šlo. Sreča, kot pravijo, spremlja hrabre. Franci Stanovnik je stremel za boljšim življenjem in boljšo zaposlitvijo. Ko je dobil priložnost, da se zaposli na RTV Slovenija, jo je pograbil z obema rokama.

Ko sem delal pri strankah, sem vsako vprašal, ali bi pri njih dobil službo. Pa so mi rekli, boste dobili, samo iskati je treba. Ko sem delal pri gospe Erjavčevi, luštni gospe z radia, mi je predlagala, naj se prijavim. Tako sem bil na RTV kar 35 let in tam dočakal pokojnino. Po Ljubljani smo imeli delavnice, na Mariborski je bila avto hiša in različni obrtniki. Naredil sem izpit za kurjača in sem delal na Mariborski ulici. Tam je bila peč, da je bilo dovolj gretja, bilo je tudi ključavničarstvo, kjer so menjali različne dele na oddajnikih, in sem jim pomagal, saj sem bil »tavžent

ročen«. Tako sem tam počel marsikaj, veliko je bilo dela. Veliko sem hodil na teren, na Krvavec, na Kum, ali na Pohorje, ali na Nanos. Nekoč je na Nanosu padel radijski stolp, ki ga je burja podrla na polovico. Imeli smo veliko dela, tam sem izgubil dva meseca. Z avtom nismo mogli gor, pa smo na sanke naložili kisikove jeklenke in plin ter jih porivali na vrh. Stolp smo potem razžagali in zasilno naredili parabole. Tudi na Krvavcu smo delali, ko je stolp podrlo in ga je bilo treba ojačati in zaščititi. Tudi na Pohorju je bilo podobno. Obnavljali smo oddajnike, pretvornike, pa elektriko, pripeljali material, ko je bilo treba zabetonirati temelje, pa so prišli zidarji.

Pogovoru se priključi žena Ana Nuša: »Jaz sem bila pa cele dneve sama. Sem rekla njegovemu šefu, a nimate nobenega drugega, samo Franceljna, da leta tam okoli, pa mi je odvrnil, da sam tako hoče.«

Povsod so me porabili in sem tako hodil okoli, pa sem si rekel, terena je dovolj in naj se drugi tam matrajo.

Ninina družina in Franci z ženo

Na radiju sem bil vodovodar, nato pa na televiziji strojnik. Poznal sem vse radiju in vse oddelke na televiziji. Skrbel sem za vodovod ali če je puščala centralna napeljava, za večja varilska dela so pa prišli drugi. Večinoma je bilo kar luštno delati. Kasneje so me poslali nadzorovat klimo, ker sem bil strojnik na televiziji. Tam so bila dežurstva in je bilo delo bolj monotono, veliko je bilo pisanja podatkov z inštrumentov.

Ko sem nekoč delal v enem oddelku na radiju, je k nam prišel nek študent, pa sem ga vprašal, od kod je, ker mi je bil znan priimek, in je prišlo do tega, da je nečak Nine, Ninice iz moje mladosti. Medtem, ko sem bil jaz v vojski, se je njena družina odselila v Šiško, kjer je Nina hodila v šolo. Punca je medtem zrasla in se zaposlila, a nisem vedel kje. Pa mi je njen nečak povedal, da dela na radiju. Bila je samo dve nadstropji stran. Nekoč sem jo srečal v radijskem bifeju, jo ogovoril in ji povedal, kdo sem. Res je bila vesela, da sva se znova srečala. Kasneje sem jo srečal z njenim očetom in mamo in sem jih povabil na krvavice, ki sva jih delala sama z ženo.

Če bi bil še enkrat mlad, bi izbral enako

Moje življenje je bilo garanje, a ga ne bi zamenjal za zdajšnje življenje. Zdaj se le še dirka. Že ko je narejeno, je še prepozno narejeno. Naše življenje je bilo bolj umirjeno. Če bi bil še enkrat mlad, bi se odločil za enak poklic. Ko sem še hodil v gimnazijo, sem imel sošolce, ki so se odločili za poklic novinarja. Stane Urek in Ernest Petrin, pa so me spraševali: »Francelj, ali ne boš pel naprej?« Pa sem jim rekel »Ne vem. Ne morem. Ne vem, če bo šlo. Mama je rekla, da moram kakšen denar prislužiti.« Pa tudi naloga novinarja, da moraš vohljati, to mene ni veselilo. Jaz sem želel delati, kaj ustvariti, želel sem si kakšnega poklica in če bi bil danes v mladih letih, bi se podobno odločil, morda bi bil električar.

Ženo mu je predstavil sodelavec

Ženo sem spoznal, ko sem bil v službi pri mestnem vodovodu, smo delali napeljavo, cel kilometer cevi smo zamenjali. Med sodelavci je bil tudi Tone, zelo fejest poba, in sva nekoč šla v mesto na špricar. V gostilno je na malico med službo prišla tudi ženska, ki je bila Tonetova sosedka. Potem smo se pogovarjali in z dekletom sva se dogovorila, da se bova dobila. To je bilo za 1. aprila in dekle je mami povedala, da ima randi, pa ji je rekla, da te ni naprvoaprilil. Zmenjena sva bila pri Figovcu in sva se potem sprehajala po parku in se pogovarjala in tisto je trajalo, da sva skupaj že 64 let. Fant in punca sva bila pol leta, potem sva se pa poročila.

Poročna slika

Poroka je bila preprosta, poročila sva se civilno na Magistratu, potem pa smo imeli doma pogostitev. Žena je bila tedaj v službi v tovarni Volnenka in je dobila šoferja z avtom, da jo je peljal na poroko. Jaz sem bil tedaj brez službe, ker sem enemu privatniku odpovedal in rekel, da iščem službo in da se bom oženil. Tako sem dobil tri dni prosto za iskanje službe in tri dni za poroko. Čez en teden pa sem dobil službo drugod.

Potem sva kmalu dobila Mileta, ki je danes star že 62 let, pet let mlajši pa je sin Boris. Ko je Mile odraščal, ni bilo vrtcev, soseda čez cesto je bila doma in je pazila na otroke, tudi na našega Mileta. Boris je bil pa zelo bolehen deček, zato je morala žena prekiniti službo in ostati doma. Boris je imel paratifus, mislili so, da ne bo preživel. Ženi so ga dali domov umret, saj mu niso mogli nič pomagati.

Franci z ženo in sinovoma

Znova se v pogovor vključi žena, ki nam pove, kaj so ji takrat povedali zdravniki: »Gospa, če želite, da vam doma umre, ga vzemite domov.«

Kaj sem hotela, nič nisem vedela, kaj narediti. Tekla sem domov k mami po nasvet, pa mi je rekla, ja eden od naju bo umrl. Odvrnila sem ji, ali pa noben. Svetovala mi je, naj ga vsak dan ven peljem, prepasiram hrano in sem tako skrbela zanj. Danes je pa Boris športnik. Nisem si mislila, da ga bom k sebi spravila. Starejši Mile je bil pa tako ljubosumen, ker sem se morala toliko posvečati Borisu. Položila sem ga na eno koleno, Borisa na drugo in mu razložila, da imam oba rada, vendar je Boris bolan in potrebuje veliko pozornosti.

Ženina mama Jerica, dobra kot kruh, z vnukinjo

Oba fanta sta pridna, to je pa res. Mile z ženo Ireno živi na Barju. Ko je zidal hišo, sem mu, ne boste verjeli, od temeljev do kuhinje pomagal skoraj vsak dan, razen, ko sem bil dežuren ali na terenu. Mile ima enega sina, ta pa ima hčerko, ki je stara dve leti.

Boris z ženo sedaj živi na Logu, tudi on ima sina, ki ima prav tako hčerko, ki je sedaj že v jaslih. Imam dva pridna in uspešna vnuka in dve pravnuki. Res sem ponosen na njih. Za naju so zgled ostalim.

Družinsko življenje so najprej začeli v mamini hiši na Ižanski cesti, kjer so imeli skromno stanovanje.

Imela sva stanovanje na Ižanski cesti s sobo in kuhinjo, ampak je bilo tesno. Hiša je bila v surovem stanju, hotela sva jo prenoviti in dozidati, a bi mama morala hišo pisati na naju, da bi lahko dobila posojilo. Mama pa tega ni hotela storiti. V tistem času so gradili v Dragomerju, žena je rekla, naj greva pogledat, prigovarjala sta nama tudi Nataša in Stojan Puntar. Šla sva pogledat, bilo nama je všeč in sva se odločila, da bova kupila hišo v tretji fazi. To je bilo v sedemdesetih letih.

Vnanje Gorice, Stanovnikova družina, Pr Zidar, otroci so na tleh, Franci na sredini, bratje levo, bratranec desno, 1937

Franci na izletu z mamo in ženo, sosedo Slavko in sinom Miletom, ki ima danes že 62 let

Na ta leta, ko smo gradili, imam zelo lepe spomine. Pomagali smo en drugemu in se zelo povezali, postali prijatelji in se še danes obiščemo. Med sosedi smo imeli razna vprašanja, smo se pogovorili in tako delali naprej. Zelo lepo smo sodelovali s Stojanom in Natašo Puntar, pa s odličnimi sosedi Kovači, dobro se razumemo tudi z gospo in gospodom Zorkom, s katerima menjamo razne povrtnine in ostale priboljške.

Res je lepo tu v Dragomerju in družba je odlična, to mi je najbolj všeč. Takrat smo vsi gradili, skupaj smo delali cesto, asfalt in vodovod. Bili so pa tudi slabi občutki in nesoglasja pri dodeljevanju zastojnih priključkov za telefon.

Franci Stanovnik je v pokoju že 31 let. Hitro življenje je nadomestila rutina in umirjenost. Franci je tudi

Gradnja hiše v Dragomerju za družino Stanovnik

na jesen življenja v izjemni formi, poln energije, samostojen ter s spominom mladega človeka. Še vedno vozi avtomobil in samostojno vzdržuje hišo in njeno okolico.

Tu v hiši živiva sama, sinova in vnuka pa naju obiskujejo, kolikor lahko. Starejši sin ima sedaj veliko dela z vnukinjo, ki jo pazi. Mlajši sin Boris pa je veliko bolj prost, saj se je njegov sin odselil v svoje stanovanje, a sedaj z ženo veliko potujeta in se ukvarjata s športom. Ves čas nama ponujajo pomoč in sva jim že povedala, da če bova kaj rabila, jih bova že prosila.

Ko sva se upokojila, sva obdelovala vrt in šla na kakšen izlet. Stalno imava delo, še vedno vse postorim sam. Ravno danes je v načrtu košnja trave. Ko začnem kositi, kosim dve uri, vse moram dokončati. Prvi dan vse obkosim s kosilnico na nitko, naslednji dan pa še s kosilnico. Starejši sin pravi: »Jaz sem star 60 let in malo čez in sem ves utrujen, oče pa tak in vse dela.« Jaz pravim, da delo krepi in krepa človeka.

Pri nas je stanovanjski problem rešen. Hišo bi lahko obnovila, a so otroci rekli, naj nobenega denarja ne vtikava vanjo, če sva midva zadovoljna. Naj si rajši kaj privoščiva in greva na izlet ali v toplice. Malo sva stene obložila, da je izolirano in ne gre toliko kurjave. Tega je že najmanj 20 let.

Še vedno vozim avto, kar lep čas, že 53 let. Najprej sva imela kolo, potem motor, potem sva pa na avto prešla. Menjala sva jih na vsake dve, tri leta, tega imava pa že 21 let in naj še bo, dokler gre. Avto še vedno vozim, a ne dobim izpita za avtocesto, ker sem star 90 let, voziti pa ne smem niti ponoči. Večinoma se tako voziva po stari cesti, ko je treba na avtocesto, pa žena vozi in vse opraviva sama. Lani sva bila na dopustu, sedem dni v Delfinu. Tam je zelo domače, zvečer imamo kakšne zabave, prireditve ali pa tombolo in je kar živahno. Ko sva bila mlajša, ko sva še v službo hodila, sva šla pa na morje. Celo Jadransko obalo smo dali skozi. Posebno pogosto sva bila na Rabu, saj imam

Pr Zidar v Vnanjih Goricah, pri čebelnjaku stric z ženo in hčerko, Franci desno, Francijeva žena ima v naročju vnuka Sašota, 1994

tam pokopanega očeta. Večkrat sva po nakupih odšla tudi v Trst, Celovec in na Madžarsko.

V jeseni življenja uživata, pravita zakonca, ženi nagaja srce, mi še zaupa Franc in jo pogleda. Hvaležna sta svojim domačim za pomoč, hvaležna sta za dobre sosede in prijatelje. Ura se bliža poldnevu, danes bo kosilo kasneje kot običajno, še izvem, ko se poslavljam od tega prijetnega para.

Franc Stanovnik iz Dragomerja se je rodil 6. aprila leta 1931 v Vnanjih Goricah

Pogovarjala se je Vesna Lovrenčič

Najina najboljša soseda Milena in Zoran Zorko ter Marija Kovač

“V tistih časih je bilo za vse hudo, ampak vsi smo bili v podobnih razmerah.”

IVANKA GREGORKA

Obiskala sem jo na domu, na Molah v naselju Log. Dogovorjeni smo bili dopoldne in ob dogovorjeni uri naju je pričakal sin Branko. Prijazno naju je povabil v kuhinjo, kjer je na mizi že čakala dobrodošlica, sok in piškotki, ki jih je devetdesetletna Ivanka spekla sama. Mame Ivanke še ni bilo, kuhala je kavo. Potem je prišla v kuhinjo drobna gospa s temnimi lasmi, ki jo le tu in tam krasi kak siv las. Še vedno so to njeni lasje, brez barvnih dodatkov, nasmejana in dobre volje. Toliko vitalnosti in vedrine je res presenetljivo za žensko, ki je pred kratkim slavila devetdeseti rojstni dan. Vesela je bila obiska, še vedno pa ni bila prepričana o tem, ali bi privolila v pogovor, ki bi ga objavili v naši reviji. Z menoj je bila gospa Mari Lenaršič, njena dolgoletna in dobra znanka, ki je pripomogla k zaupanju in živosti pogovora, ki se je kasneje razvil.

Hlevni vrh

To je naselje z gručarskim jedrom, ki je nastalo iz zaselka pri cerkvi Svetega Miklavža v Rovtarskem hribovju. Maloštevilne kmetije so nad povirjem reke Sovre. Na dolomitnih tleh so prevladovali pašniki in travniki, drugje gozdovi. Znano je tudi Račevsko jezero.

Naselje meji na sedanji občini Logatec in Žiri, leži na nadmorski višini 654 m in sodi v občino Logatec. Danes šteje naselje nekaj manj kot sto prebivalcev.

O njem malo več besed, ker je današnja sogovornica tam rojena in tam je preživela svoja otroška leta in rano mladost.

Družina na Hlevnem vrhu

V bajtarski družini smo bili poleg očeta in matere še štirje otroci, bila sem najstarejša med njimi. To je bi očetov drugi zakon, žena iz prvega zakona je mlada umrla zaradi bolezni. Mati je bila doma iz Podpeska, vas nedaleč od Podlipe. Imeli so veliko kmetijo, a oče je rad pregloboko pogledal v kozarec in jo je skoraj v celoti zapil. Potem pa je še razmeroma mlad umrl.

Osnovno šolo sem obiskovala na Vrhu pri Svetih Treh Kraljih. Do tja je bilo treba vsak dan prehoditi kar dobršen del poti, kar je bilo zame kot otroka kar hud napor.

Pomanjkanje v času vojne je bilo veliko, ampak tako ni bilo samo v naši družini. Mama je veliko in zelo dobro klekljala, tudi zahtevne vzorce, in svoje izdelke je lahko prodala. Pri hiši je bila krava in imeli smo mleko. Kruh se je rezal po kosih in vedelo se je, koliko ga lahko pojedjo čez dan, da so ga imeli do naslednje peke. Pa krompir je bil pri hiši, mama ga je kuhala v oblicah (krompir prerezan na polovico, še z olupkom, in kuhan v osoljeni vodi), večkrat je bil na mizi močnik. Najboljša pa je bila mlečna kaša, morda dodano suho sadje ali pa brez in popečena v peči.

Tako okusna je bila, a če jo skuham danes, ni niti malo tako dobra. Morda je tako tudi zato, ker je bilo hrane takrat veliko manj kot danes.

V glavnem je mama pripravila skledo, karkoli je že pripravila za obrok tisti dan in pri mizi se je tako zbrala cela družina.

Med vojno sem bila dve leti tudi pri enem kmetu na večji kmetiji. Takrat je bilo za otroke to povsem običajno, saj so odhajali na »služenje« otroc iz različnih družin in pomagali pri manj zahtevnih opravilih na velikih kmetijah. Pasla sem živino, pomivala posodo in opravljala druga lažja dela v kuhinji in pri hiši. Spominjam se, da so z mano ravnali dobro in mi zato ni bilo pretežno.

Hlevni vrh

Poleg domače hiše so imeli postavljen zidan kozolec, v katerem je bila še pred drugo svetovno vojno trgovina, ki jo je vodil nek trgovec. Sobo pa so mu morali nuditi v domači hiši. Taka je bila pogodba, ki jo je oče sklenil z njim. Oče je tako odločitev sčasoma obžaloval, a je podpisan dokument moral spoštovati. A kmalu potem se je pričela vojna in trgovec je za vselej izginil. Problem se je tako rešil brez posegov in razprtij.

Leta 1947 pride Ivanka na Log

Kot šestnajstletno dekle so Ivanko leta 1947 z dekretom takratnih oblasti razporedili na delo v občino Podpeč. Občinski prostori so bili v Kirnovi hiši, tudi stanovala je pri Kirnovih. Gospodarja je cenila, saj je bil dober človek in tudi oni so se z njo dobro razumeli. Kot oštirja priznane podpeške gostilne pa so ga zagotovo poznali mnogi starejši krajan, tudi iz našega kraja. Po nekaj mesecih pa je, prav tako po dekretu, odšla na Log in se zaposlila na tamkajšnji občini.

Takrat sta bila v njej dva redno zaposlena, poleg mene še tajnik Logar. Na občini smo se ukvarjali v glavnem s kmeti, predvsem s plačilom davka in obvezno oddajo pridelkov. Nemalokrat sem morala z obvestilom do posameznega kmeta, zlasti do tistih, ki niso pravočasno opravili svoje dolžnosti. To niso bila prijetna opravila, a jih je bilo potrebno vestno izvrševati. Tudi izterjavo in rubež so izvršili občinski možje sami. To so bili največkrat občinski odborniki. Kar nekaj njihovih imen se še spominjam iz tistih časov, pa jih raje ne omenjam, da se ne bi komu zamerila.

V času, ko je delala na občini, je stanovala na Molah pri Kuclerjevi Mici. Nanjo ohranja lepe spomine in z Mari, to je njena hči, še danes radi obujata spomine na tisti čas in vzdržujeta prijateljske stike.

Časi po vojni so bili težki in nekatere stvari, ki so takrat pogojevale ohranitev zaposlitve, so danes

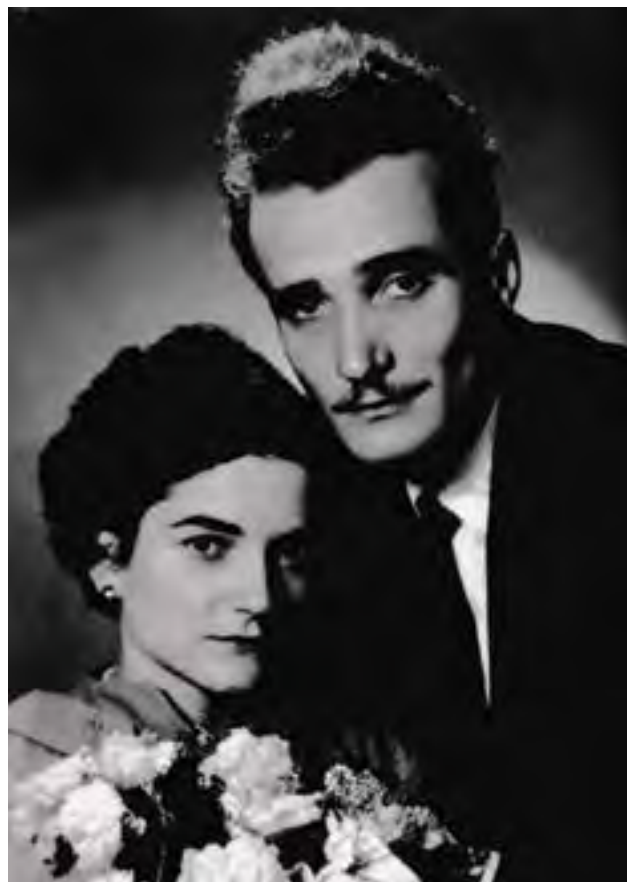
težko razumljive. Tako službe nisem mogla obdržati, ker nisem hotela vstopiti v partijske vrste.

1951 – Ljubljana

Srečnemu naključju in svojemu bratrancu je hvaležna, da ji je uredil delo pri privatniku Blazniku, ki je imel tiskarno v Ljubljani ob Ljubljani. Knjigoveznico, ki je tudi pripadala temu lastniku, pa je imel urejeno na Vegovi ulici v Ljubljani in tam se je zaposlila. Podjetje so kasneje podržavili in leta 1962 pripojili k Časopisnemu podjetju Delo.

Še enkrat se mi je nasmehnila sreča. Ko je delavka iz kadrovske službe odšla na porodniški dopust, so me premestili kot nadomestno delavko za ta čas na njeno delovno mesto. A po izteku porodniškega dopusta sodelavke so me zaradi pridnosti, sposobnosti in tudi potreb dela obdržali v kadrovski službi. V njej sem ostala vse do upokojitve leta 1987, to je po štirih desetletjih dela.

Poročna slika

Ob delu je pridobila manjkajočo izobrazbo. Zaključila je nižjo gimnazijo in kasneje še administrativno šolo.

Poroka, dom in družina

Svojega sedanjega moža Francija sem spoznala na Logu. Mladi smo se pogosto srečevali na mladinskih sestankih. Družili smo se tudi po zaključenih sejah. Vedno se je našel kdo, ki je raztegnil meh harmonike, ostali pa smo zaplesali. Poročila sva se leta 1956 in se preselila v hišo moževih staršev.

Po vojni se je dogajalo, da so na občini odločali o naselitvah nekaterih ljudi, ki niso imeli stanovanja, v prazne sobe tistih, ki so imeli lastne hiše. Tako so moževi starši izvedeli, da pripravljajo tudi sklep o naselitvi določenih oseb v njihovo hišo, saj so imeli prazen prostor v zgornjem nadstropju hiše. Prostor je bil lesen in neopremljen. Po nasvetu obveščevalca so ga povsem onesposobili za bivanje in se tako izognili naselitvi drugih oseb.

Ivanka v mlajših letih

Ko sva se poročila, tako ni bilo možnosti tudi za najino bivanje. Imela sva le svojo sobo v hiši staršev. Šele kasneje sva postopoma urejala lastni dom in povsem prenovila in povečala tedanjo hišo.

Kljub skupnemu bivanju z moževimi starši smo se medsebojno dobro razumeli, si pomagali med seboj in nikoli ni bilo omembe vrednih sporov.

Pri hiši je bila vsaj ena krava, imeli smo nekaj njiv, kjer smo pridelovali krompir in koruzo.

Moževa mama pa se je lotila tudi pridelovanja zelenjave in reje kokoši; jajca in zelenjavo je enkrat tedensko prodajala na živilskem trgu.

Ivanka ji je pomagala pri pripravi pridelkov, kolikor ji je dopuščal čas.

Na delo v Ljubljano sem se vozila z vlakom. Treba je bilo priti točno na postajo, saj če si vlak zamudil, si lahko do Ljubljane prišel samo »cufus« (peš, ker ni bilo druge povezave).

Pozimi, ko je zapadlo veliko snega, smo vaščani kar sami očistili sneg s postajališč in tirov, da je vlak lahko vozil v Ljubljano. Po ukinitvi železniške proge smo za prevoz na delo v Ljubljano uporabljali primestni avtobusni promet in še kasneje tudi lastna vozila.

Leto po poroki sem rodila sina Branka. Zdaj z možem pogosto potrebujeva kakšno pomoč in hvaležna sva mu, ker je nikoli ne odreče. Lahko se povsem zaneseva nanj. *Ivanka sicer pravi v šali, da ga ne bo preveč hvalila, ker se lahko še vse spremeni. Jaz pa verjamem, da ljudje, ki jim je mar za druge, še zlasti svoje najbližje, nikoli ne postanejo drugačni in je skrb povsem odveč.*

Dogodki, ki se jih rada spominja

Dobro se spomni, da so bile po vojni za nakup blaga v trgovinah, predvsem za nakup obleke, posteljnine in še nekaterih artiklov, na voljo točke. Ljudje so v vrstah čakali pred trgovinami, da so se le-te odprle (že od tretje zjutraj naprej) in so potem lahko izbrali tisto, kar so potrebovali. Ivanki se takrat to ni zdelo pomembno, niti ni imela volje in potreb, da bi tako dolgo potrpežljivo čakala. Pa je točke podarila sestri, ki je bila pred poroko in je za svoje gospodinjstvo marsikaj potrebovala.

Drugi dogodek sega še dlje nazaj, še v čas kraljevine Jugoslavije.

Delali so cesto na Svete Tri Kralje in kopali nekakšne bunkerje. Eden je bil zgrajen nedaleč od njihove

domače hiše. Otroci so se igrali na griču, ko je mimo pripeljal kamion z vojaki. Ustavil se je in iz njega sta izstopila vojaka, ki sta med otroke vrgla dva hlebca kruha. Res je bil to kumis, a otroci so ga bili iskreno veseli. Večkrat se tudi danes spomni tega dogodka, saj je bil zares nenavaden za tisti čas.

Tretji pa se nanaša na nabiranje borovnic. Na Logu jih ni nikoli nabirala, zato pa je bilo to v domačem kraju nekaj povsem običajnega, kot je bilo običajno tudi sezonsko nabiranje gob.

Eno leto sem tako preživela letni dopust na domačiji in vsak dan nabirala borovnice. V hrib sem šla s kosom kruha, ki je skupaj z borovnicami služil kot malica, in z izkupičkom nabranih plodov sem v času dopusta zaslužila toliko, kot sem prejela za redno delo v celem mesecu. Res pa sem borovnice pridno nabirala preko celega dne.

Nabiranje borovnic za boljše življenje

Pove, da ji je »grabljice«, to je pripomoček za nabiranje borovnic, naredil brat, ki je bil po poklicu kovač in to tako precizno, da se plodovi pri nabiranju niso poškodovali. Včasih so rekli, da ostane na borovnicah meglica.

Življenje v penziji

Ko sem se upokojila, sem ostala doma. Več časa sem namenila delu na vrtu, rada sem gojila in skrbela za rože, z možem sva se udeleževala izletov z upokojenci, zahajala v toplice, predvsem v Čatež, kjer je imelo moje bivše podjetje na razpolago počitniške kapacitete. Skoraj deset let sem opravljala blagajniške posle za Društvo upokojencev Log.

Z možem sva in še vedno rada zapleševa, če se ponudi prilika. Veliko časa porabim za gospodinjstvo. Še vedno sama kuham in z možem sama nabavljava vse potrebno. Ko se odpraviva po nakupih, se ustaviva še na kakšni kavici in poklepetava z znanci.

Kuha z veseljem. Rada pripravlja stare slovenske jedi. Mojstrica je pri pripravi štrukljev, peki ocvirkove potice, različnih piškotov in seveda vsakodnevnih kosil. Celo mož se je pohvalil patronažni sestri, kako dobra kuharica je. Ni razloga, da mu ne bi verjeli.

Kljub vitalnosti in čilosti za njena leta jo občasno tarejo težave. Zaradi težav z želodcem pazi na izbiro hrane, pa tudi količino seveda, težave z očmi in pešanje vida pa ji onemogočajo branje, pisanje in razna druga opravila, ki zahtevajo izostren vid. Tudi brala je prej rada, zdaj upa, da ji bodo vendarle lahko pomagali odpraviti težave, s katerimi je obremenjena.

Zato pa rada pogledam televizijske nadaljevanke, zlasti slovenske, in sem njihova zvesta gledalka.

Zvečer sedem pred televizor in zvesto sledim razpletom in zgodbam televizijskih junakov. Mnoge stvari, ki sem jih prej rada počela, sem zaradi starosti, previdnosti pri gibanju in pešanja moči morala opustiti. A še vedno iščem načine, da čim več stvari opravi sama.

Trenutno boleha mož in zdravi posledice poškodb. Pomaga mu pri okrevanju, skrbi zanj in za dobro počutje in vzpodbudo, tekoče pa spremlja dogajanje v današnji družbi in je povsem na tekočem z aktualno problematiko. Marsikaj jo jezi, kaj jo tudi skrbi in bi si želela, da je urejeno drugače, a kateri izmed nas pa ne razmišlja povsem podobno, še zlasti če so mu mar vsakdanji ljudje. Dobro ji služi spomin in neverjetno hitra in bistra je pri vključevanju v pogovor.

Življenje v času korona virusa

Omejitev, ki jih je za vse nas prinesla okužba s covidom, je seveda občutila tudi Ivanka. Najprej je bilo kar hudo, je rekla, potem pa se človek nekako sprizjani z novo situacijo. Sin ji je prinašal kavo kar iz bifeja. Še bolj ji je ugajala ta, kot doma skuhana, in kar navadila se je nanjo. Tako te navade ni opustila vse do danes. Pa zdi se ji, da ji povzroča manj težav, kot tista, ki jo pripravi sama doma.

Dobra je in kar navadila sem se nanjo, pravi. Malo sem pogrešala poti na Vrhniko, ko sva šla z možem po nakupih, pa klepete ob kavici prav tako. Zdaj sva doma zaradi moževih zdravstvenih težav in težko čakam, da se mu povrnejo moči in zdravje.

Zares vesela sem bila pozornosti, ki mi jo je namenilo Društvo upokojencev ob moji devetdesetletnici, in prelepega baročnega šopka Šarabonovih, ki še vedno krasi domačo mizo. Vsem sem hvaležna za pozornost in se jim lepo zahvaljujem zanjo.

Malo me skrbi prihodnost. Želim si, da bi obema z možem služilo zdravje in bi lahko čim dlje ostala v domačem okolju in sama skrbela zase. Pomirja me spoznanje, da Branko brez nejevolje opravi, kar potrebujeva, in se nanj lahko povsem zaneseva.

Veseli jo, da se življenje na domačiji na Hlevnem vrhu nadaljuje. Tam živi vnukinja brata, ki še živi, in tudi z njim ohranjata stike. Tudi na domačiji jo vedno lepo sprejmejo, če pride v goste.

Obe sestri pa sta žal že pokojni.

Tako je v življenju. Vse poti se nekega dne končajo. Ivanka to ve, a se s prihodnostjo ne ukvarja. Vsak dan znova poskrbi, da jim je v družini lepo.

Naj bo še dolgo tako, pa so moje iskrene želje.

Ivanka Gregorka z Loga se je rodila 18.5.1931 na Hlevnem Vrhju v občini Logatec

Pogovarjala se je Dragica Krašovec

Društvo
DVIG
univerza za tretje
življenjsko obdobje

Društvo DVIG univerza za tretje življenjsko obdobje v občini Log Dragomer deluje pet let. Svoje izobraževalno poslanstvo Z učenjem povezujemo ljudi in krepimo skupnost udejanjamo v vseh izobraževalnih programih, ki jih povezuje rdeča nit - razvijanje bralne kulture kot vrednote ter spoznavanje bližnje in daljne preteklosti, ki je sooblikovala današnjo podobo življenja v naših naseljih.

Zavedamo se, da so največje bogastvo v naši občini ljudje; ljudje, ki so in bodo sooblikovali podobo življenja za nas in naše potomce. In zato jih predstavljamo na več načinov: v reviji Pogovori z občani, z objavami njihove ustvarjalnosti ali predstavitvami na javnih dogodkih v občini in izven nje. Zato, da bi se bolje poznali in da bi lahko v njihovih življenjskih zgodbah našli tudi spodbude za lastno ravnanje.

V revijah Pogovori z občani nam je 33 naših krajanov pripovedovalo o svojih spominih in nam razkrivalo tudi zgodovino naših naselij: **staroselci, priseljenci in nekdanji učenci** naše osnovne šole, ki jih odlikujejo izjemni dosežki na različnih področjih delovanja, in **devetdesetletniki** v dveh posebnih izdajah Pogovorov Kolo življenja 2019 in 2020. Novost so objave srečanj z našimi sokrajanji, ki so se priselili v našo občino iz drugih držav.

Bogata je tudi literarna ustvarjalnost naših sokrajanov: v pesniški zbirki **Šepet barja** (2020) predstavljamo pesnice in pesnike, stare od 16 do 90 let. V 20 literarnih prvencih smo objavili **avtorske pravljice**, ki so jih ustvarili predšolski otroci v bralnem študijskem krožku Od pravljice do lutke. Zelo odmevna je tudi pravljica **Cmokači z barja**, naše nekdanje sokrajanke Irme Lavrenčič.

Na **likovnih razstavah**: z akvareli Emilije Erbežnik smo ustanovili prvo galerijo v Siciljani v Dragomerju, v vrhniški knjižnici pa smo predstavili slikarko Julijo Kuznetsovo ter bogato dejavnost našega društva.

Večina **izobraževalnih dejavnosti** v DVIG-u poteka v **študijskih krožkih** (ŠK), to je oblika učenja, ki je do ustanovitve DVIG - a v naši občini nismo poznali. V ŠK obravnavamo teme, ki so življenjskega pomena tukaj in v svetu: kdo smo in kaj nas je oz. nas oblikuje kot skupnost, sobivanje generacij in različnih kultur, narava in podnebne spremembe. Gostili smo vrhunske strokovnjake na posameznih področjih.

V **Bralnem krožku** in **Bralnem krožku za najmlajše Od pravljice do lutke** odrasli in najmlajši razvijajo branje kot vrednoto. S sodelovanjem v vseslovenskih akcijah **Nacionalni mesec skupnega branja**, **Pišemo z roko**, **Teden ljubiteljske kulture** in **Teden vseživljenjskega učenja** prispevamo kamenčke v mozaik bralne kulture in kulture vseživljenjskega učenja.

Predstavljali smo se na **mednarodnih konferencah in srečanjih** (**ministrska konferenca Izobraževanje za dialog, 2017**, **Kako se izkušnja begunstva dotika naših življenj, 2018**, **5. mednarodni festival znanja in kulture starejših, 2019**), na **občinskih prireditvah** (Covid je to ustavil) in v **knjižnici Ivana Cankarja na Vrhniki** (2020).

Izvajamo tudi tečaje tujih jezikov in tematska izobraževalna srečanja.

VODNI VIRI
v Občini Log -
Dravograd

Dom krajanov
Dragomer

Iz dokumentacije in spominov ...

LIPA
na Lukovici
Log Dravograd

je naravni spomenik, ki ima
zaradi svojih dimenzij posebno
znanstvenoraziškovno,
poučno, krajinsko, estetsko in
simbolno vrednost.

Društvo
DVIG
univerza za tretje
življenjsko obdobje

Povzetek

V drugi številki Kolo življenja so objavljeni štiri pogovori z devetdesetletniki v občini Log Dragomer: z Alojzijo Armič in Ivanko Gregoka, obe z Loga, Ivanko Komljenovič in Francijem Stanovnikom, oba iz Dragomerja. Ivanka živi zdaj v domu upokojencev na Vrhniki.

Živeli so v podobnih razmerah, vsakega je življenje preizkušalo na svoj način. Vedno so našli voljo, pogum in prepričanje, da zmorejo živeti boljše. Vsi so kot otroci pomagali doma pri vseh opravilih, se izsolali, našli zaposlitev, z lastnimi rokami zgradili streho nad glavo in ustvarili topel dom za svojo družino. Štirje igrivi sogovorniki bodo lahko obujali spomine ob prebiranju Kolesa življenja.

Življenja vseh smo iztrgali pozabi, njihove pripovedi pa so ne le dragocen prispevek k spoznavanju zgodovine in tedanjih vrednot, ampak spodbuda mlajšim generacijam za razmislek o vrednotah, po katerih živijo.

Summary

In the second issue of *Kolo življenja*, four conversations with ninety-year-olds in the municipality of Log Dragomer are published: with Alojzija Armič and Ivanka Gregoka, both from Log, Ivanka Komljenovič and Franci Stanovnik, both from Dragomer. Ivanka is living in a retirement home in Vrhnika now.

They lived in similar conditions, and life tested each of them in their own way. They have always found the will, the courage and the belief that they can live better. As children, they all helped with all the chores at home, went to school, found a job, built a roof over their heads with their own hands and created a warm home for their family.

The four playful interlocutors will be able to relive memories while reading *Kolo življenja*.

We have snatched the lives of all from oblivion, and their stories are not only a valuable contribution to learning about history and the values of the time, but also as encouragement to younger generations to reflect on the values they live by.

Kolo življenja se počasi vrti naprej

Čas neusmiljeno teče naprej in v devetdeseta leta vstopajo vedno novi ljudje. Kolo življenja se počasi, a vztrajno vrti.

Tokratni sogovorniki so živeli v istem času, v zelo podobnih razmerah, a vsakega posebej je življenje preizkušalo na svojstven način. Niso se vdali. Če so padli, so se zmogli pobrati. Če so imeli zelo malo, in v glavnem sem srečevala take, so našli voljo, pogum in prepričanje, da stvari lahko spremenijo, na boljše seveda.

Skozi pripovedovanje sem spremljala njihove skromne začetke in se z njimi veselila prehojene poti v boljše življenje.

Gospa, ki se je pri dobrih dvajsetih odpravila v svet, poln neznank, med neznane ljudi, v življenjske razmere, ki so vse prej kot omogočale človeku primerno življenje, ničesar ne obžaluje. Nič je ni prestrašilo in ničesar se ni zbala. Človek se vpraša, od kje ji neizmerna volja, pogum, iznajdljivost za življenje v takih pogojih. Njej se ni zdelo začeti iz nič nič nenavadnega. Pravi, da ji je bilo tam lepo, ker so bili ljudje prijazni in dobri.

Potem spregovoriš z drugo sogovornico in ugotoviš, da so ljudje v tistem času delili podobne usode. Naprej jih je vodila želja, da sebi in otrokom nekega dne omogočijo lepše življenje. Cilj je bil jasen, poti so izbirali po svoje. A dosegli so ga. Danes se njihovi otroci in že tudi vnuki samo čudijo, kaj so njihovi starši, dedki, babice zmogli. Na tihem jih občudujejo, morda bi jim morali to večkrat tudi na glas priznati. Predvsem pa se iz njihovih zgodb marsičesa naučiti.

Samo vztrajnost, jasni cilji, medsebojno spoštovanje, podpora in razumevanje obrodijo sadove.

Ljubezen pa je tista, ki človeku daje moč in zaupanje v lepšo bodočnost.

Skromni so vsi ti ljudje ostali tudi v pozni starosti. Veselijo se srečanj s svojimi bližnjimi in cenijo njihove drobne pozornosti. Prisluhnimo jim, stisnimo jim večkrat roko, povejmo jim, da jih imamo radi. V teh časih, ko nas družbene razmere, epidemija, vojna blizu nas, spet preizkušajo, ostanimo pokončni, razumevajoči, prijazni, s toplino v naših srcih in prepričanjem, da vse to mine.

Kadar dobro zmaguje, bo svet lepši in prijaznejši za vse. To izpričujejo zgodbe ljudi, ki so pred vami. Hvala sogovornikom, ki so jih delili z menoj.

Dragica Krašovec

*“Skupnost ima svojo prihodnost,
če ima svojo zgodovino.”*

Društvo
DVIG
univerza za tretje
življenjsko obdobje

ŠTUDIJSKI KROŽKI